Werk & veiligheid nl

Het nieuwe werken - Preventie

Preventie is het toverwoord!

WENDY ROESCHER ACHTERGRONDARTIKEL

17 september 2026 om 10:54

De wereld van werk verandert in hoog tempo. Nieuwe technologieën, verduurzaming en demografische ontwikkelingen brengen nieuwe arbeidsrisico's met zich mee en maken preventie belangrijker dan ooit. In dit artikel bespreken we de belangrijkste aandachtspunten uit het SER-advies en wat deze betekenen voor het arbobeleid en de preventiemedewerker.

Nederland bevindt zich momenteel in een veranderingsfase die we allemaal al merken of gaan merken. Deze veranderingen, zowel op technologisch, als ecologisch en op demografisch vlak, brengen grote maatschappelijke opgaven met zich mee en zorgen voor nieuwe of veranderingen van bestaande arbeidsrisico's (Gezond en veilig werken door effectieve regels en preventie, SER 2025). In 2021 heeft het ministerie van SWZ de arbovisie 2040 uitgebracht, de visie over het arbobeleid naar 2040. De toen geldende Arbovisie was gebaseerd op een visie uit 2012 en dus minder actueel. "Het doel van de Arbovisie 2040 is om ervoor te zorgen dat werkenden in Nederland zo gezond en veilig mogelijk werken en geen gezondheidsklachten door hun werk krijgen, ook niet na hun pensioen", zo is te lezen op de site van het ministerie van SZW. De SER heeft hierbij advies gegeven.

Voor de preventiemedewerker en arboprofessional een goed moment om het arbobeleid onder de loep te nemen en eventueel te herzien om voorbereid te zijn op de nieuwe situatie omdat de Arbovisie 2040 impact heeft op het nationale beleid en daarmee impact heeft voor elke organisatie in Nederland, voor de werknemer, maar ook voor de arboprofessional zelf.

In mei 2025 heeft de SER een vervolgadvies uitgebracht omdat er veel complexe vraagstukken nog onbeantwoord waren. In dit artikel gaan we dieper in op dit vervolgadvies en de impact op het arbobeleid.

Meer aandacht voor preventie

Het werk zal in Nederland wijzigen door alle verwachte veranderingen. Denk hierbij aan:

- robotisering en het gebruik van AI
- verduurzaming van gebouwen en werkprocessen
- de overgang naar een groene economie
- een veranderende samenstelling van de beroepsbevolking (o.a. leeftijd, etniciteit, man-vrouwverhouding)
- ecologische veranderingen (zoals het klimaat)

Deze veranderingen bieden kansen voor het veilig en gezond organiseren van het werk, maar brengen ook risico's met zich mee zoals een toename van stress of blootstelling aan nieuwe (gevaarlijke) stoffen. De SER geeft dan ook aan dat het gezegde 'voorkomen is beter dan genezen' een centrale plaats krijgt in het arbeidsomstandighedenbeleid van Nederland. Inzetten op preventie dus!

De hoofdlijnen uit de visie 2040 bestaan uit meer focus op preventie, meer mogelijkheden voor eigen regie werkenden, structurele aandacht voor arbeid in de reguliere zorg, verbetering naleving wet- en regelgeving, flexibel en adaptief arbostelsel en arbobeleid, verbeterde infrastructuur en implementatie van kennis in de praktijk en passende en effectieve verantwoordelijkheidsverdeling.

Inzetten op vroegtijdige onderkenning nieuwe arbeidsrisico's

Zoals aangegeven leven we in een wereld met vele veranderingen op verschillende vlakken. Deze veranderingen brengen nieuwe arbeidsrisico's met zich mee. Het is van belang om deze arbeidsrisico's vroeg te (h)erkennen waarvoor gedegen kennis nodig is van deze risico's. Daarom wordt in deel 2 van het SER-advies aangegeven dat hiervoor een goede infrastructuur moet komen. Denk hierbij aan (praktijk)deskundigen en andere stakeholders die vroeg kunnen signaleren welke nieuwe arborisico's veroorzaakt worden door nieuwe technologieën, productieprocessen en gebruikte stoffen en materialen en hoe zij beheerst kunnen worden. Binnen een organisatie kan gedacht worden aan het scholen van bijvoorbeeld de interne preventiemedewerker en extern aan het opleiden van specialisten op dit gebied (zoals de arbokerndeskundigen).

Kennis delen

Fijn als de arbeidsrisico's in beeld zijn, maar daarmee zijn we er nog niet. Deze risico's moeten vervolgens worden geprioriteerd waarna een integraal beleid opgesteld gaat worden zodat in de toekomst ook veilig en gezond kan worden gewerkt met passende instrumenten. Hiervoor is samenwerking nodig om kennis te delen. Denk hierbij aan platforms, regionale samenwerkingsverbanden en instituten die erop gericht zijn op specifieke veelvoorkomende arbeidsgerelateerde aandoeningen in beeld te krijgen en hier informatie over te delen.

PSA als beleidsprioriteit

Psychosociale Arbeidsbelasting (PSA) veroorzaakt momenteel veel verzuim in Nederland. In 2025 steeg het verzuim door mentale klachten verder, waarbij psychisch verzuim gemiddeld 53 dagen duurt. PSA bestaat uit risico's als gevolg van werkdruk, agressie en geweld, pesten, discriminatie, seksuele intimidatie die tot negatieve stress leiden. Gezien het verloop van de PSA risico's en de effecten hiervan, heeft de SER PSA als een van de beleidsprioriteiten benoemd. Denk hierbij aan de werkdruk veroorzaakt door de veranderingen binnen een organisatie of werkwijze, de druk door een veranderd medewerkersbestand, maar ook de impact van een veranderende maatschappij die voelbaar is binnen organisaties. Goed om hier dus aandacht voor te hebben.

Nieuwe gevaarlijke stoffen

Helaas worden nog steeds veel medewerkers als gevolg van blootstelling aan gevaarlijke stoffen ziek of overlijden zelfs. Ruim 3000 (oud)-werknemers overlijden jaarlijks als gevolg van blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Daarom verplicht de wet elk bedrijf waar gewerkt wordt met gevaarlijke stoffen om een register bij te houden waarin alle gevaarlijke stoffen zijn geregistreerd. Daarnaast moeten deze organisaties ook een blootstellingsregister bijhouden zodat duidelijk is

wie aan welke stoffen is blootgesteld. Deze verplichting komt bovenop de verplichting voor een algemene RI&E en een verdiepende RI&E gevaarlijke stoffen. Helaas blijkt dat een groot deel van de bedrijven momenteel nog niet (volledig) op de hoogte is van de gevaarlijke stoffen die ze in huis hebben waardoor onbekend is waaraan medewerkers worden blootgesteld. Preventieve maatregelen ontbreken hierdoor. Hier ligt een belangrijke taak voor de preventiemedewerker. Met het oog op de nieuwe veranderingen zullen ook nieuwe stoffen hun intrede doen in BV Nederland. Speciale aandacht gaat dan ook uit naar deze stoffen. Kennis van deze stoffen en naleving van wet- en regelgeving wordt hierbij van belang en vormt ook een aandachtspunt voor de preventiemedewerker.

Investeren in arbokennis loont

Momenteel is een trend zichtbaar waarin minder arbokennis in huis wordt gehaald, zo is te lezen in het SER-rapport. De wijziging van 2005, waarbij organisaties de mogelijkheid kregen om een maatwerkregeling arbodienstverlening af te sluiten, lijkt hiermee samen te hangen: organisaties sluiten contracten af die hoofdzakelijk gericht zijn op de verzuim(begeleiding). Preventie krijgt hierbij minder aandacht. Arbodiensten lijken zich ook aan te passen aan deze trend, waardoor verschraling optreedt van de preventieve kennis. Dat is jammer. Door meer te investeren in preventie, zullen de kosten van verzuim verminderen.

Een andere aanbeveling van de SER is dat de preventieverplichtingen in het basiscontract moeten worden verhelderd en de naleefbaarheid moet worden vergroot. Momenteel is dit al wel vastgelegd in het basiscontract, maar momenteel worden de preventieve verplichtingen te weinig nageleefd. Daarnaast adviseert de SER om de maatwerkregeling te evalueren.

Vergroten afstand tussen arbeidsgerelateerde zorg en werkgever

De positie van de bedrijfsarts is van groot belang, vooral in het kader van preventie staat in het SER rapport. Zo moet de bedrijfsarts onafhankelijk zijn. In het SER-rapport wordt de vraag gesteld of dit inhoudt dat er meer afstand moet komen tussen de arbeidsgerelateerde zorg en de werkgever. Dit zou kunnen betekenen dat er dan meer moet worden ingezet op alternatieve financieringswijzen van de arbeidsgerelateerde zorg. Het ministerie van SZW is in 2023 een onderzoek “Financiële prikkels om preventie te verbeteren” gestart, waarbij bovenstaande ook mee wordt genomen.

Preventiebudget

In een eerder advies heeft de SER geadviseerd dat op basis van de RI&E in het basiscontract door de arbodienstverlening of bedrijfsarts aangegeven moet worden hoe preventie vorm wordt gegeven en dat er een budget hiervoor gereserveerd moet worden (preventiebudget). Momenteel loopt een onderzoek naar bovengenoemd preventiebudget. Investeringen in preventie hebben een effect op de productie, welbevinden en imago van de organisatie. Organisaties zijn echter nog onvoldoende bewust van de positieve effecten van preventief beleid. Harde gegevens over de baten van preventie ontbreken voor individuele organisaties. De SER adviseert dat meer aandacht moet gaan naar de opbrengst van preventie zodat meer bewijslast wordt ontwikkeld (waardoor organisaties meer de noodzaak voelen om preventie op te pakken). Ook adviseert de SER om een fiscale regeling vast te stellen om werknemers en werkgevers te stimuleren om breed op preventie in te zetten.

Effectief gebruik interne en externe kennis van arbo

Om een preventief beleid op te zetten, is kennis van de (nieuwe) risico’s van belang. Zoals hierboven werd aangegeven, adviseert de SER de infrastructuur goed op te tuigen zodat er

kennis is van deze nieuwe risico’s. Bedrijven moeten worden verplicht om meer gebruik te maken van deze kennis, adviseert de SER. Niet alleen kennis extern, maar denk ook aan intern zoals de deskundige medewerker (de preventiemedewerker).

Uitbreiding arbokerndeskundigen met ergonoom

Een ander advies is om de arbokerndeskundigen uit te breiden met ergonomen. Fysieke belasting is een van de grootste veroorzakers van verzuim. Het is dan ook goed dat de specialist op het gebied van fysieke belasting ook als arbokerndeskundige wordt aangemerkt. Ook met het oog op de nieuwe risico's veroorzaakt door hybride werken, beeldschermwerk, AI, robotisering, andersoortige werkplekken, kan de ergonoom zeer behulpzaam zijn om preventief te adviseren.

Een belangrijk instrument om de risico’s te onderzoeken en om beheersmaatregelen af te spreken is de RI&E en het plan van aanpak. Helaas blijkt de kwaliteit van deze nog steeds te wensen over te laten. Betrokkenheid van de arbokerndeskundige speelt hierbij een belangrijke rol. Dit kan in de vorm van de uitvoering, maar zeker in de vorm van een toetsing. De SER adviseert dat er gekeken moet worden hoe de kwaliteit van de RI&E kan worden verbeterd. Daarbij is het van belang dat in de RI&E de arbeidshygiënische strategie blijvend wordt gevolgd. Dit houdt in dat de risico’s zoveel mogelijk bij de bron worden aangepakt. Als bronaanpak niet mogelijk is (technisch, operationeel of financieel), dan mag vervolgens gemotiveerd worden afgeweken van bronaanpak en naar andere maatregelen worden uitgeweken.

Samenvatting

De wereld verandert en onze arbeidsomstandigheden veranderen mee. Dit brengt nieuwe risico’s met zich mee waar we goed ziek van kunnen worden. Het SER-advies zal de komende jaren gebruikt worden voor aanvullend preventief beleid en wetgeving vanuit de overheid, maar organisaties kunnen er nu al mee aan de slag. Hierbij kan een organisatie de vraag stellen welke ontwikkelingen herkenbaar zijn voor de eigen sector en organisatie en wat de organisatie nu al kan inzetten.

De preventiemedewerker is bij uitstek de medewerker die zich richt op preventie binnen een organisatie. Betrokkenheid van de preventiemedewerker bij het opstellen en implementeren van het arbobeleid, waaronder de RI&E en het plan van aanpak, de keuze en de inhoud van het contract van de arbodienst en contact met de arbokerndeskundigen lijkt van belang. De ondernemingsraad is hierbij ook een belangrijke partij en heeft instemmingsrecht bij het invoeren, wijzigen of intrekken van regelingen op het gebied van arbo en verzuim. De preventiemedewerker doet er hierbij goed aan om samen te werken met alle arbo-actoren binnen een organisatie, zoals de arbofunctionarissen in een organisatie, de OR en de arbodienstverlener om samen de risico’s de baas te zijn!

Source URL: *https://www.werkenveiligheid.nl/preventie/het-nieuwe-werken/preventie-het-toverwoord*